

خراسان جنوبی

گفت و گو

مسئول میراث فرهنگی سرایان:

تنها راه تامین اعتبار کاوش های «کله کوب» استانی است

عرب نجات-اعتبار کاوش های باستان شناسی «کله کوب» فقط باید از منابع استانی و شهرستانی تامین شود؛از هیچ راه دیگر ممکن نیست.

مسئول میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری سرایان این شهرستان را یکی از قدیمی ترین نقاط استان دانست و گفت: محوطه کله کوب آیسک یکی از قدیمی ترین و کهن ترین محوطه های تاریخی استان و سرایان است که قدمت آن به هزاره های چهارم و سوم پیش از میلادمی رسد.

«محمدعرب» دربحث پژوهش و کاوش محوطه تاریخی «کله کوب» به چند نکته اشاره کرد؛افزود: یکی از این نکات این است که وجودمحوطه ای با این قدمت نشان از وجودفرهنگ غنی و آثار متعددتاریخی دارد. به علاوه با توجه به اعتبارات محدود میراث فرهنگی فقط دو فصل گمانه زنی انجام شده است و به دلیل بالا بودن هزینه ها، کاوش باستان شناسی ادامه نیافته است.

وی ادامه داد: بحث استفاده از پتانسیل این محوطه به عنوان یک جاذبه گردشگری ومطالعاتی یکی از اولویت های میراث فرهنگی است و به عنوان سایت موزه مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

اما بحث اساسی به گفته او تامین اعتبار کاوش باستان شناسی در این محوطه است که باید از اعتبارات استانی و یا کمیته برنامه ریزی شهرستان تامین شود. این موضوع بارها به شورای اسلامی وبخشداران گفته شده است ولی به نظر می رسد خیلی باور ندارند و دنبال منابع دیگری هستند در حالی که بر اساس قوانین امکان پذیر نیست.

وی خاطر نشان کرد: نه در آیسک و سرایان و خراسان جنوبی بلکه در هیچ نقطه ای از کشور بدون اختصاص اعتبار از منابع شهرستانی و رضایت مسئولان کار کاوش محوطه تاریخی آغاز نمی شود.

مسئول میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری سرایان در ادامه گفت: این شهرستان دارای آثار تاریخی مانند کاروانسرا ، حمام ، آب انبار ، بازار چه دایمی صنایع دستی و مسجد جامع ، آب انبار های تاریخی شهر آیسک، خانه های تاریخی و مساجد شهر سه قلعه ، قلعه قلاع، سدزو و آثار تاریخی در روستاهای بسطاق و دوحصاران و... است.

«محمد عرب» افزود: در سرایان ۲۵۰ اثر تاریخی شناسایی شده که از این آثار ۴۵ اثر در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

به علاوه در شهر سرایان ۱۵ اثر تاریخی وجود دارد که ۱۲ مورد آن در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است و از این تعداد ۶ اثر آب انبار های تاریخی است که هنوز هم مردم از آن استفاده می کنند.

همچنین در شهرهای سه قلعه و آیسک و برخی روستاهای شهرستان نیز آب انبار های قدیمی و فعالی وجود دارند که مجموع آب انبار های تاریخی و فعال شهرستان ۱۳ مورد است که از این حیث در استان بی رقیب است و شاید بتوان سرایان را دایار آب انبار های کهن نامید.

وی صنایع دستی را نمونه باز اقتصاد مقاومتی دانست و ادامه داد: فرهنگ کار و تلاش باید در بین مردم نهادینه شود و خرید محصولات و تولیدات منطقه به عنوان اولویت مدنظر قرار گیرد چرا که باعث دلگرمی تولید کنندگان و رونق اقتصادی منطقه می شود.

وی اضافه کرد: بعضی از رشته های رایج و فعال در شهرستان گلیم بافی و پلاس بافی، قالی بافی، ریسندگی، آهنگری سنتی، طناب بافی، کلاه نمدی، چرم سازی، رودوزی های سنتی ، پاتاو بافی ، مسگری،سنگ تراشی، کرباس بافی،خوجین بافی، خراطی، پارچه بافی یا توبافی ، سفالگری ، جاجیم بافی، پخل بافی، ابریشم بافی، میناکاری و... است. همچنین در حال حاضر ۱۲ کارگاه آهنگری سنتی، ۲۵ کارگاه حوله بافی، ۶ کارگاه چادر شب، ۹ کارگاه تولیدات چرمی و همچنین کارگاه های تولیدی در رشته های خراطی، کفش چرمی،سنگ تراشی،سرمه دوزی، سفالگری، پخل بافی، سفره آردی، مسگری، جاجیم بافی، نمد مالی، مینا کاری و... در سرایان وجود دارد.
مسئول میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری سرایان افزود: هنر زنگوله سازی با شماره ۸۱۲ و کفش محلی (تولیدات چرمی) با شماره ۷۲ و همچنین خراطی سنتی به نام سرایان در فهرست میراث منوی کشور به ثبت رسیده است.

فرخ نژاد- در برهه ای از تاریخ، شهر بیرجند به

حرکت لاک پشتهی نوشدن بافت فرسوده بیرجند

همین محلاتی ختم می شد که اکنون از آن به عنوان بافت فرسوده و قدیمی یاد می شود.

برگ برگ تاریخ کهن بیرجند را می توان در کوچه کوچه این محلات ورق زد و نظاره گر همسایگی بناهایی بود که در کوچه های تنگ و باریک جا گرفته اند تا از پیوند آن دوران بین همسایه ها بگویند.

باران که بر صورت شهر می بارید بوی عطر کاھگل در کوچه پس کوچه های خیرآباد، ته ده، بهارستان، کوشه ای، یا قلعه، کشمون، محله عنا ِیستان و... می پیچید. این عطر وقتی همراه صدای باران از ناودان ها می شد دیگر به هیچ وجه قابل توصیف با کوچه های عریض و طولی که این روزها پینه هویت اصلی شهر شده است، نبود.

گذر زمان سبب شده تا هویت و شناسنامه شهر بیرجند رنگ کهنگی، از رو رفتگی و خمودگی به خود بگیرد و هر روز گوشه بامی، دیوار خانه ای یا طاقچه ای ترک بردارد و هر لحظه بیم آن باشد که

بر سر ساکنان این محله ها فرو بریزد.
وقتی در این محله های قدیمی قدم می گذاری و دفتر عمرشان را ورق می زنی حکایت های ناگفته زیادی دارند و ساکنان هم درد دل هایی از بی مهری ها.

به اذعان آنان در سال هایی که وزارت راه و شهرسازی در قالب بازآفرینی محدوده های هدف شهر بیرجند مانند دیگر نقاط کشور با به میدان گذاشته است آن طور که باید و شاید نتوانسته از پس آن برآید.

بیشتر ساکنان از وضعیت به وجود آمده به ویژه تخریب هایی که هیچ گاه روی در جا سازی و بازسازی به خود ندیده است گلایه دارند و می گویند: تعداد زیادی از بناها و خانه های ساکنان محله فرزان را تخریب کردند و رفتند و از بازسازی و احداث بناهای جدید هم خبری نیست.

تعداد زیادی از ساکنان محله فرزان واحدهای فرسوده و قدیمی را به شرکت توسعه و عمران فروختند و ساکن دیگر محله های شهر مثل توحید، غفاری و معلم و... شدند.

- سکونت زیر سقف لرزان**

آن هایی هم که تعدادشان کم نیست چون از تمکن و توان مالی برخوردار نبودند زیر همین سقف های لرزان پر از خوف و خطر شب را به صبح می رسانند.

ساکنان این محله از این که شرکت عمران و مسکن سازان فقط بناهای قدیمی خریداری شده را تخریب کرده و از آن زمان تا کنون اقدامی دیگر انجام نداده است ابراز گلایه دارند و می گویند: تنها کاری که شرکت متولی انجام داد این بوده که یک ساختمان ۵ طبقه در ۱۶ واحد احداث کرد اما در آن بسته است و هیچ کم هم حاضر نیست در آن ساکن شود زیرا برخی می گویند نشست کرده و عده ای هم حرف های دیگری به میان می آورند. به گفته آن ها این ساختمان ۱۶ واحدی بدون سکنه معمایی است که اهالی به دنبال پاسخی از سوی مسئولان برای آن هستند.

شوی. سال هاست که دل ساکنان این محله ها

غم دارد زیرا از هم گسستگی محله ها را از سوی مسئولان تدبیری نیست یا اگر هم هست چندان قابل احساس نیست تا ساکنان آن را لمس و حس کنند.

سال ۸۴مرهم گذاری بر برخی از زخم های بافت فرسوده بیرجند شروع شد اما آن طور که ساکنان این محله ها می گویند: نه تنها مشکلی بر داشته نشد بلکه دردهای دیگری هم به دردهای آن ها اضافه شد.

رئیس اداره عمران و بهسازی شهری اداره کل راه و شهرسازی استان می گوید: مطالعات باز آفرینی در محلات هدف شهر بیرجند با هماهنگی تمام دستگاه های مرتبط در این زمینه انجام شده است که از جمله آن می توان به فعالیت هایی که برای بازآفرینی در محدوده محله بهارستان به منظور اجرای مراحل اول و دوم در دست اقدام است اشاره کرد.

مهندس «جلالیان پور» اقدامات انجام شده در این محله را شامل بدنه و کف سازی و تبدیل شبکه برق هوایی آن به زمینی و... با همکاری دستگاه هایی مانند شهرداری، میراث فرهنگی، شرکت آب و برق و... عنوان می کند.
به گفته ی وی در فاز یک محله بهارستان حدود ۷۰۰ متر و در فاز دوم هم حدود ۶هزار و ۵۰۰ متر در محدوده حسینیه امام رضا(ع) تا خیابان مطهری اقداماتی برای بهسازی و نوسازی انجام شد. به علاوه احداث یک باب خانه معلم در بولوار شعبانیه، یک باب مدرسه در محله موسی بن جعفر و... نیز در محلات هدف از دیگر اقدامات انجام شده با همکاری دستگاه های اجرایی مرتبط است.

همچنین ساکنان قدیمی این محله از پرسه گاه و بیگاه سگ های ولگرد و جولان حیوانات موذی مانند موش که با تخریب خانه های قدیمی جمعیت آن ها هر روز رو به افزایش است و امان ساکنان را بریده اند گلایه دارند.

- نمای دیگر**

خانه هایی انبوه از درختان تنومند با موسیقی دلنواز گنجشکان که از این شاخه به آن شاخه می پریدند در این محله وجود داشت.
کودکانی هم که ساکن این خانه ها بودند آن قدر از ته دل می خندیدند که با صدای خنده های آن ها همسایه ها هم شاد بودند.

اهالی این محله ها هم همگی با صفا و اهل دل بودند. عصر هم که خورشید می خواست به خانه برگردد بیشتر همسایه ها دم در یکی از خانه ها تاقوق می کردند و دیدار روزانه داشتند.

گذر زمان سبب شد تا لرزه بر اندام بناها بیفتند و هر گوشه ای از خانه های محله های قدیمی شهر ترک بردارد، این ترک ها هم که هر روز عمق شکاف آن ها افزوده می شود حکایت از نوشدارویی دارد که

مسئولان بعد از به شماره افتادن نفس های این بناها برای آن نسخه کرده اند.

- دل پر از غم ساکنان**

باید در کوچه های غرب محله های قدیمی شهر قدیم بزنی تا با درد ساکنان خانه های آن آشنا

مثال در محور بهارستان تاکنون ۲میلیارد تومان هزینه شده که حدود ۷۰۰ میلیون تومان را اداره کل راه و شهرسازی، ۳۰۰ میلیون تومان را شرکت برق و... پرداخته اند.

رئیس اداره عمران و بهسازی شهری اداره کل راه و شهرسازی استان محلات هدفی که در طرح باز آفرینی شهری قرار دارند را شامل محله های تاریخی، محدوده های ناکارآمد شهری، روستاهای حاشیه شهر و سکونتگاه های غیر رسمی می داند و می گوید: کل محدوده های قرار گرفته در طرح باز آفرینی شهر بیرجند ۸۰۰ هکتار است که ۴۴ هکتار از این محدوده ها مصوب است.

- اقدامات باز آفرینی**

مدیر عامل شرکت عمران و مسکن سازان خراسان جنوبی هم اقدامات انجام شده در حوزه باز آفرینی محدوده های هدف شهر بیرجند در قالب فعالیت های اجرایی مطالعاتی انجام شده را شامل اجرای فاز یک و دو پروژه مرمت و احیای محور بهارستان – چهار درخت با هدف کف سازی و جداره محور تاریخی شهر بیرجند، احداث خانه محله کوی کارگران با هدف ایجاد مرکزی برای فعالیت های فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، فنی و حرفه ای، محلی و مذهبی برای ساکنان محل ،راه اندازی دفاتر تسهیل گری در محلات هفده شهریور و انقلاب با هدف تسهیل در انجام امور عمرانی و فعالیت های محیطی ساکنان محله، ایجاد پروژه مرکز بهداشتی و درمانی محله کارگران و احداث دبستان ده کلاسه در محله موسی بن جعفر (ع) عنوان می کند.

مشارکت در احداث سالن ورزشی کاملیه در محله موسی بن جعفر(ع) طرح مطالعاتی بهسازی و نوسازی محدوده های هدف باز آفرینی شهر بیرجند، احداث مجتمع مسکونی ۱۵ واحدی یاس به منظور احیای بافت فرسوده و تهیه الگوی ساخت برای ساکنان و بازگرداندن ارزش املاک به محلات بافت فرسوده، تملک حدود ۱۳۰ ملک در بافت فرزان به ارزش حدود ۱۰۰ میلیارد ریال، طراحی و تصویب طرح فرزان و انجام بازیگری آن، اجرای طرح مطالعاتی توانمندسازی سکونتگاه های غیر رسمی شهر بیرجند و راه اندازی ستاد باز آفرینی استان و تمام شهرستان های استان و کمیته های زیر مجموعه آن از دیگر اقدامات انجام شده است.

- فعالیت های اجرایی در حال انجام**

مهندس «کمیلی دوست» فعالیت های اجرایی و مطالعاتی در حال انجام را نیز شامل فاز دو پروژه مرمت و احیای محور بهارستان – چهار درخت، راه اندازی دفتر نهاد توسعه محله در محله خیرآباد عنوان می کند و می افزاید: فعالیت های بستر سازی و ترویجی نیز شامل برگزاری نمایشگاه عکس و کاریکاتور مرتبط با خطرات بافت های فرسوده، مسابقه عکاسی، نقاشی و پیام کوتاه در مدارس محلات هدف، برگزاری نشست های تخصصی با مسئولان شهری تمام شهر های استان، دایر کردن غرفه تخصصی در نمایشگاه صنعت ساختمان برای آشنایی با بافت های فرسوده و سکونتگاه های غیررسمی شهر بیرجندو تهیه و تالیف بروشور، تراکت و کتابچه برای آشنایی هر چه بیشتر مردم و مسئولان با اقدامات محدوده های هدف است.

- یارانه تسهیلات تامین نشد**

رئیس اداره عمران و بهسازی شهری اداره کل راه و شهرسازی استان ادامه می دهد: برای نوسازی واحدهای مسکونی در محدوده بافت های فرسوده قرار بود تسهیلاتی پرداخت شود اما چون سازمان مدیریت و برنامه ریزی نتوانست یارانه آن را تامین کند پرداخت تسهیلات با سود کم به ساکنان متقاضی محقق نشد.

مهندس «جلالیان پور» می افزاید: براساس برنامه ریزی انجام شده قرار است بهسازی و نوسازی چند محله شهر بیرجند از جمله ۱۷ شهریور و کوی کارگران به عنوان پایلوت مصوب شود.

همچنین ایجاد فضاهای ورزشی، خانه هلال، ایجاد اشتغال با برگزاری دوره های کار آفرینی و... نیز در دستور کار است.

وی این موضوع را هم متذکر می شود که فعالیت های باز آفرینی در محلات قدیمی بیرجند اقداماتی نیست که در کوتاه مدت شاهد نتایج آن باشیم و این فعالیت ها در دراز مدت با همکاری تمام دستگاه های مرتبط جواب می دهد.

مسئله دیگری که او در مورد هزینه های صرف شده در این محلات بیان می کند این است که به عنوان

گزارش

از قلم خبرنگار

راهکار در باز آفرینی شهر

آبان سال ۹۴ بود که محدوده بافت تاریخی ۱۶۸ شهر ایران به تصویب شورای عالی معماری و شهرسازی رسید.

هر چند تصویب این تعداد محدوده بافت تاریخی را می توان نشانی از زنده بودن تمدن شهری ایران زمین دانست اما نکته قابل توجه در این زمینه این است که چطور باید کار کرد بافت های تاریخی را ضمن حفظ هویت آن با جریان زندگی جدید همسان کرد.

در این ارتباط آن طور که کارشناسان می گویند دو رویکرد افراط و تفریط وجود دارد که این دورویکرد شامل نگاه سوداگرانه و حفاظتی است.

در نگاه سوداگرانه افرادی که می خواهند در این بافت ها سرمایه گذاری کنند در اندیشه تخریب و نوسازی هستند که نتیجه آن از بین رفتن بخش عظیمی از آثار با ارزش فرهنگی و تاریخی آن هم در کلان شهر هاست.

رویکرد دیگر به این مسئله نیز نگاه حفاظتی به محدوده های تاریخی است و در این رویکرد بیشتر حفاظت و مرمت تک بناها در کانون توجه قرار می گیرد و بافت به حاشیه رانده می شود.

باید گفت با این دورویکرد نمی توان تمدن شهری ایران را زنده نگه داشت پس بهتر است رویکرد مورد حمایت وزارت راه و شهرسازی که همان باز آفرینی شهری است مورد توجه قرار گیرد زیرا در این رویکرد با حفظ ساختار و هویت شهری و معماری بافت های تاریخی، کارکرد آن ها باز زندگی امروزی سازگار می شود و فضا و ساختمان های عمومی را هدف قرار می دهد.

به این ترتیب به جای اجبار برای حفظ آنها، با ارتقای سطح و منزلت اجتماعی ، در عمل اشتیاق برای تداوم سکونت و بازگشت به آن ها در دل ساکنان فراهم می شود.

برای همه ما شهر به مفهوم تمدن، تاریخ، نوع تفکر، هویت، زندگی و نشاط و شادابی است، بنابراین، نمی توانیم از این بافت ها به سادگی چشم پوشیم زیرا ما با آن ها معنی می شویم. در عین حال، به ناسازگاری آن ها با زندگی امروزی نیز آگاهیم پس راهکار را در باز آفرینی می بینیم.

- اجتماعی**

- ۶ شهر استان بافت فرسوده مصوب دارد**

فرخ نژاد- ۶ شهر خراسان جنوبی دارای بافت فرسوده مصوب است.

رئیس اداره عمران و بهسازی شهری اداره کل راه و شهرسازی استان با بیان این که شهرهای بیرجند، فردوس، بشرویه، سرایان، خوسف و نهبندان دارای بافت فرسوده مصوب است به «خراسان جنوبی» گفت: برای بهسازی و مرمت محدوده های این بافت های فرسوده ستادهای باز آفرینی تشکیل شده است تا متناسب با برنامه های تدوین شده نسبت به احیای این محدوده ها اقدام شود.

«جلالیان پور» با اشاره به این که هزار و ۸۳۰ هکتار بافت فرسوده مصوب در خراسان جنوبی شناسایی شده است، افزود: باید بسترهای لازم برای نوسازی بافت های فرسوده استان فراهم شود.

به گفته وی شهرهایی مثل حاجی آباد و طبلس بعد از زلزله های رخ داده به طور کامل بازسازی شده است و دارای بافت فرسوده نیست.

وی به تشکیل ستادهای باز آفرینی در شهرهای دارای طرح مصوب اشاره کرد و ادامه داد: قرار است مصوبه ای برای باز آفرینی یک یا چند محله را به عنوان پایلوت اجرا کنیم اما اجرای این طرح نیاز به همت و همکاری تمام دستگاه های اجرایی مرتبط دارد.

وی ایمن سازی را بحثی جدا از باز آفرینی پایدار دانست و اضافه کرد: با اجرای طرح باز آفرینی می خواهیم دوباره زندگی در این محله ها جریان یابد.

به علاوه برخی از محلات فعلی شهر قلا روستا بوده که به محدوده شهرها اضافه شده است و از خدمات شهری محرومند بنابراین باید در طرح باز آفرینی این موضوع مورد توجه قرار گیرد مانند محله رحیم آباد شهر بیرجند که در گذشته روستا بود و به تناسب توسعه شهر در محدوده شهری قرار گرفت.

به منظور رفاه حال شهروندان گرامی مراکز ذیل دشهر بیرجند

آماده پذیرش آگهی در روزنامه خراسان سراسری وجوبی می باشند

دفتر مرکزی: خیابان مدرس—بیست متری سوم شرقی جنب حج و زیارت پلاک ۴۳

شعبه ۱: حاشیه میدان اول توحید پلاک ۸۵ قلندری تلفن: ۳۲۴۲۱۴۵۸—۳۲۴۴۸۰۷۱

شعبه ۲: حد فاصل مدرس ۱۷ و ۱۹ پلاک ۱۶۱ روبروی قنادی خوشه مطلبی پور تلفن: ۳۲۲۳۸۸۸۸—۳۲۲۲۹۹۲۲

شعبه ۳: علیپور مقدم ۳۲۴۲۶ و ۹۱۵۳۶

شعبه ۴: غلامی ۳۹۸۲ و ۹۱۵۹۶۵